

in jeziku Slovenci. Teržačani jih močno obrajtajo; dopada jim njih vesela poskočna muzika, sestavljena iz mladih fantičev, ki jo kaj ročno igrajo. Saj znano je, da so Istrijani rojeni pevci in dobri godci. Izurjena je cela četa prav po vojaško, vendar je v narodni opravi in se zbira pri imenitnih slovesnostih od nog do glave oborožena, sicer pa se rabi za mestno stražo.

Teržaški pompieri slové kakor prav izverstni ognjogasivci in po pravici, ker mnogokrat so pokazali z djanjem, da to hvalo skoz in skoz zaslužijo.

Visoko v versti družtev stoji neutrudljivi „Lloyd“, parobrodsko društvo. Šteje že krog 50 močnih in velikih parobrodov ali ladij, ki jih vodeni sopar goni, s katerimi odpravlja redne vožnje v Benetke, do istrijanskih in dalmatinskih primorskih mest, po reki Padu, na Gerško, v Carigrad in po Črnem morji do Odese, v Jakin in Aleksandrio, in pospešuje tako občenje in kupčijo na mnoge strani. Razun tega ima to društvo tudi veliko veliko tiskarnico, kjer se razun mnogoterih knjig in raznih drugih reči, vsi štirje časopisi, ki v mestu izhajajo, in deželni nemški, talijansko-nemški in slovensko-nemški deželni zakonik tiska.

Na čelu zabavnih družtev stoji: „Deutsches Casino“, v katero so zapisane perve in naj bogatejše osebe mesta. Tudi „slovansko društvo“ (casino Slavo) ima lepe sobe in zalo dvorano, v kateri se pred pustom pridno sučejo verste plesavcev in plesavk; al želeli bi bilo, da bi se nekoliko oziralo na národno reč, da bi opravičili pomembo imena, katero si je prilastilo. Žalostno je viditi, da sicer časopisi slovanski leže na mizi (Spis ta je od leta 1854. Morebiti je danes še drugač? Vred.), da pa skoraj ni človeka, da bi jih prebiral, in da le predpust privabljuje polne sobe obiskovavcov, sicer pa stojé prazne.

Ker že ravno od veselice govorim, naj tudi o norčijah pusta nekoliko omenim.

Bliža se pust bolj in bolj, norije je vedno več in več; napočila se je predpustna nedelja. Delo počiva in staro in mlado se trudi po stari laški šegi poslednje dni predpusta veselo doprinesti. Vsa živa je dolga ulica „korso“. Tisočero vozov derdrá gor in dol na obéh stranéh, od vseh strani letí sladkorni drobiž v obraz deklicam in gospém, da je ž njim vsa ulica posuta. Bog vé, koliko centov se ga zmeče vsako leto! Letajo tudi lepe in drage cvetične kitke na vozove. Na korsu je te dni največe veselje, najljubša zabava Teržačanov in marsikdo svoje poslednje grošiče za sladkor dá, da ga posuje po vozovih in po tleh. Našemanih zakritih in odkritih šem rogovili po ulicah gor in dol in semtertje na tisočere, ki uganjajo in brijejo norce na vsako vižo, katero si človek zamore misliti; pojejo in vriskajo, žvižgajo in plešejo, krulijo, kikirikajo in kokodajkajo, rožljajo, ropotajo in tulijo, oblečeni v razno čudno in silno smešno obleko vseh stanov, vseh redov; polovica mesta, bi rekel, je v šemah. Terst je te tri dni, posebno pa pustni dan, podoben veliki norišnici.

Ni ga pa lepšega in ne bolj slovesnega dneva v Terstu, kakor je dan sv. Rešnjega telesa. Ko se po korsu dol ozreš proti morji, ti vihrava nasprot iz vseh okin in balkonov svila, baržun, škerlat in damask, ter se spreminja v solnčnem blesku. Vès spremenjen je Terst; sicer golo ozidje se spremeni v čarobno krasoto, da duha in serce visoko dviguje. Zdí se, da stopiš v veliko krasno dvorano, s perzijansko preprogo prepreženo, ktere strop je plavo nebo. Krepki glasovi možkih korov doné po prostornih ulicah in kaj prijetno odmevajo od zida do zida ter napolnujejo persi s svetim navdahnutjem. V barkostaji vihravajo praznične bandera po vseh brodovih in barkah, na gradu pokajo topovi, po ulicah svira trojna muzika, vojaška, mornarska in okolične straže. Slovesni obhod terpi kakih pet ur, h kteremu se snide silna množica iz cele teržaške okolice.

V tem, ko se Teržačan celi teden s svojimi opravili pečá, počiva in se razveseljuje ob nedeljah in praznikih.

Kamor koli stopiš, povsod vidiš gomiloma ljudi, polne so cerkve, polne kavane. Poletni čas se neprezirna množica valí skoz „Acquedotto“ v hladni „Boschetto“, se ondi oddahnit; tû in tam godejo godci, hrup in šum hrumí iz naltlačenih pivnic; ako oči dvigneš, zagledaš v vertoglavni visočini tû in tam se dvigovati in ondi padati zračne oblone; primeri se večkrat, da se kje kak užge in z velikim plamenom v mesto ali na prosto pade, krog kterega se gomila otrok osuje, in ako še ni vès zgorel, ga stergajo na stotero kosov. Na večer švigajo iz hladnih kampanij ognjobljuvavne rakete, in raznobavne lučice se svetijo visoko nad zemljo. V tem se vedno bolj napolnujejo pivnice in gostivnice, in posebno delavci se radi gostujejo in tako dolgo v kupokajo, da ga imajo dosti pod kapo. Hrup vedno raste; tû tava domú kak pijanček, da so široke mu ulice preozke; tam korači kerdelo pevcev, in krepki in dobroubrani glasi doné po tihem mraku; harfenisti in razveseljevavci vsake verste pohajajo od kerčme do kerčme, od kavane do kavane. Z eno besedo, celo mesto obhaja veselje.

Tako je življenje sicer tamnega in tihega kupca. Kdor ni kupec, veljá tukaj malo.

Ako se le malo ozreš po ulicah, vidiš tû Slovenca, tam Nemca, ondi Laha, Gerka, Turka, Serba, Juda itd. Prebivajo tedaj mnogi po veri, šegi in navadah močno različni narodi. Ktera narodost pa prevagujó? Lah terdi, da je mesto laško; Nemeč, da je nemško in Slovenec misli, da je slovensko. Stoji Terst na zemlji slovenski, vsa njegova okolica je slovenska; deleč proč stanujejo Lahi in še dalje Nemci; skoraj polovica prebivavcov je po narodu slovenska, kateri sicer talijanski jezik dobro umejo. Po tem takem ima tedaj največ pravice Slovenec, ako vleče na svojo stran. Laški jezik je v kupčiji in družbinskem življenji in deloma v vradnijah uveden, in toraj se poteguje Lah za svojo narodnost. Nemeč se opira na to, da njegovi v Terstu prebivajoči rojaki, katerih je vendar v primeri s Slovenci in Lahi veliko veliko manj, nemški govore in da se v vradnijah piše nemški jezik. Menimo vendar, da taki dokazi so mali dokazi.

Kar zadene npravnost prebivavcov, se vé, da je sploh enaka drugim velikim kupčijskim primorskim mestom. Mnogo je pobožnih in za dobro in dobre in koristne namene vnetih; to ti kažejo napolnjene cerkve in druge v prid in blagor človeštva postavljene naprave; ne manjka se pa tudi razujzdanih in takih, pred kterimi se je treba varovati. Pa o tem molčimo.

Hodili smo po hišah in terjih, po cerkvah in spreho-diščih; obiskovali smo žive; spodobi se, da poslednjič stopimo tudi v prebivališče mirú — na grobe spijočih, k sveti Ani, na jugu mesta. Glej, kako blešči nasproti prekrasni, pomembonosni, v živo skalo vsekani napis „Resurrecturis!“ Tû počivajo kosti po verozakonu odločenih, zaspalih bratov. Kako krasni, kako v dušo segajoči spominki stojé na njih grobovih! Tû si briše solze iz očesa, tam z razpetimi perutami in s trobento na desni visi mili angelj nad grobom merliča. Spet ondi se vije venec krog marmeljnovega križa, znamnja odrešenja. Na tem prostoru ni prepira, ni šuma, ni hrupa; tû vlada tihota, bratinstvo, sveti mir.

Učiteljska bukvarnica.

Omenjeno je že bilo enkrat v Danici, da so nekteri učniki v Ljubljani in ljubljanski okolici v svoj in v prid svojih sobratov malo bukvarnico osnovali in sicer s tem, da so si obljubili eden drugemu svoje lastne knjige posojevati in zraven pa še vsaki mesec 20 kr. v dnarjih skupaj skladati za napravo novih knjig in časopisov. Kmali se je tej bukvarnici pridružilo več učnikov in katehetov ne le iz ljubljanske okolice, temuč tudi clo iz daljnih krajev naše škofije, in ta mlada naprava se je prav veselo razcvetela, da šteje zdaj že okoli 60 lastnih zvezkov večidel prav potrebnih, izverstnih in koristnih knjig. Zraven teh pa je tej

bukvarnici tudi še zagotovljenih okoli 800 zvezkov različnih bukev, ktere so družbeniki po svoji moči k nasprotni rabi ponudili. Dalje ima ta bukvarnica že tudi 3 slovenske in 8 nemških prav čednih časopisov. To lepo napravo so pozneje tudi šolski vikši nadzornik pregledati blagovolili, in vsled tega so 30. rožnika t. l. vse družbenike skupaj povabili. Visokočastiti gospod so to početje lepo pohvalili in zraven še dvoje svojih želj blagovoljno razodeli, in scer: 1. zavoljo naprave novih knjig, in 2. kako bi se te knjige s pridom rabiti mogle.

Kar kupovanje in napravo novih knjig zadene, so djali, se ni dobro prenačiti, in posebno se je treba varovati sladkih in mikavnih vabil in oznanil, in nikoli ne popred kake knjige kupiti in sploh v bukvarnico vzeti, dokler ni nje vrednost poskušena ali če že ni nje pisavec občno znan in za izverstnega spoznan. Posebno se mora tudi na to paziti pri mladinskih, povestnih in drugih takih spisih, da so v pravem katoliškem duhu pošteno pisane. Zraven pa je treba tudi na to gledati, da so nove nakupljene knjige saj večjemu delu vsih družbenikov primerne in dostojne.

Da bi pa ta bukvarnica svoj lep namen gotovše dosegla, je treba zopet na dve reči paziti, in scer na red ali pot, po kateri naj bi se knjige iz vsakega oddelka brale, in kako naj bi se brale. Kar prvo zadene, se mora paziti, da se lahkeje reči pred težjimi po primernih stopnjah versté. Zatega voljo je treba, da se za vsaki oddelek bukvarničnih zvezkov posebni pretresovavci (Censoren) odločijo, kateri naj bi potem novonastopnim bravcem svetovali: kaj in po kateri versti bi bilo bolje brati. — Kako da naj se bere, veljá to, da naj bravec ne bere prehitro, tomuč počasi in premissljevavno, da se vse prav razumi in tudi kaj zapomni. Mora se tedaj vse prav pazljivo, in če je treba, tudi večkrat prebirati, ali pa še kaj imenitnejšega v zapomnik zapisati. Tak braven zapomnik bi bil vsakemu bravcu svetovati. Pa tudi bi bilo dobro, da bi vsak bravec svoje zapisane zapomine in misli od prebranih knjig drugim bravcem razodel in pokazal. Potem takem bi se veliko lepega zapredlo in spolnilo bi se vodilo nekega učenega in skušenege detovodja Vernaleken-a, ki pravi: „Noben dan brez verstice“.

Vsi pričujoči so te lepe vodila hvaležno sprejeli in obljubili se po tem ravnati. (Konec sledí.)

Slovanski popotnik.

* Nemško-slovenskega slovnika, ki se tiskuje v Ljubljani, je natisnjena 58. pôla z besedo „Landsturm“. gosp. Cigale je iz Dunaja že poslal dodelan N.

* „Praktična slovensko-nemška gramatika“ se imenuje v Ljubljani zložena in na Dunaji na stroške c. k. prodajavnice šolskih knjig tiskana, slovensko-nemškim šolam v avstrijskih deželah namenjena slovnica, ktere 1. del za 2. in 3. odred tistih učencov, ki se imajo nemški jezik učiti, je prišel nedavnej na dan.

* Nemško-horvaškega slovnika Šulekovega je 6. zvezek, v vsem skupaj 60 pól, na svetlem.

* Gosp. Stanislav Zaránski je dokončal deseto stoletje po Krist. rojstvu svoje občne povestnice v poljskem in nemškem jeziku „Weltgeschichte in Annalen-, Chroniken- und Historienweise mit sinnbildlich-chronologischen und geographischen Geschichtskarten“ in tako doveršil 1. zvezek, ki obsega čas od leta 1. do 1000. po Krist. rojstvu. Hvalijo to lepo delo, ktero razlaga zgodovino svetá kaj umevno učencu in učenemu, vsi časniki od konca do kraja; komur je pa še posebno za zgodovino Slovanov, njih prihod. razširjenje v njih pravih staniših mar, ta najde v tej knjigi podučenje, ki mu ga nobena druga povestnica tako živo in temeljito ne popisuje. Zraven pa še razjasnila v pridjanih obrisih vsakega stoletja in pa v zemljevidkih, kako lično so

izdelane! Zaljubiti se moraš v te podobice, tako krasne so. Vsako stoletje ima svojo kartico, ki je razdeljena na 100 čvetero-ogelnikov (kvadratelnov), v kterih so najvažnije prigodbe vsakega leta v podobicah izrisane; vsakemu stoletju pa je pridjana še zemljopisna kartica, ktera kaže obseg deželá v tistem stoletji. Kaj takega v ložji pomim zgodovinstva res nismo še imeli dosedaj. Pa tako delo ni le težavno izdelati, temuč tudi prizadevuje velike velike stroške. Čeravno šteje že mnogo naročnikov, jih je vendar najmanj 800 potreba, da more izdajatelj se lotiti nadaljevanja svojega dela. Naj bi prišli tudi naši bravci, ki umejo nemški ali poljski, neutrudljivemu gosp. Zaránskem na pomoč, da bo zamogel doveršiti neprecenljivo delo! Cela ta prva knjiga veljá 5 gold. in se naročuje v vseh bukvarnicah ali pa na Dunaji v „L. L. Zaránski's Universitätsbuchdruckerei“. Kdor naroči 5 iztisov, prejme iztis po 4 gold.

* „Popotnik“ je naletel v poslednjem listu „Slov. Prijatla“ na neko zabavljico zastran poslednjih ljubljanskih slovesnost, ktera očitno kaže, da človek res lože vidi pezdír v očesu svojega brata kakor brun v svojem lastnem. Kdor je bil v Mariboru, še bolj pa kdor je bil v Celovcu „hnogam“ kakor „Slovensk. Prij.“ piše v listu oktob., ali pa z vozom, ni ravno pogrešal v Ljubljani slovenskega duha, čeravno mi nikakor nočemo zagovarjati domačega. Kar je bilo po onem listu „Slov. Prij.“ v Celovcu slovenskih razodetij viditi, jih je bilo v vsem skupaj ravno toliko, kolikor so jih „Novice“ v svojem popisu iz Ljubljane pozabile omeniti. Vse popisane so bile čez celovške. Vprašamo tedaj „Prijatlovega“ gosp. pisatelja brez zamere: „Je li po tem takem pošteno nas prašati s tistim „ne bješ očitno?“! Naj bi dragi Celovčani nikar ne skerbili za „serce Slovincov“; saj bi imeli vediti, da serce je stare terdne korenine, ki je očitno živelo ko so še vsi drugi udje bili mertudni, še živi krepko in bode živelo, ako Bog dá. Ali ni tedaj gori omenjena zabavljica, še zmiraj cvet tiste šege, ktero smo mislili — saj pri svojih sorodnikih — na veke odpravljeno po dôbi „mačje godbe“ na Ljubelji? — Sedaj pa še eno zastavico! „Kaj je več: „Čuda golemo!“ ali pa: „Je li mogoče?“ Kdor jo ugane, dobí pehar orehov.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Banata se piše 14. dan t. m., da je cena vsega žita poslednje dni zlo padla, posebno zato, ker ni kupca iz unanjih dežel. Dosihmal je bilo vreme ozimini ugodno; večeraj pa je zlo deževati začelo; ceste so take, da ni za voziti. Pšenica je od poprejšnje cene po 4 gold. 30 kr. padla na 3 gold. 24 kr. pri vagánu, tedaj skorej za polovico kakor je bila v jeseni; koruza je bila iz začetka jeseni po 1 gold. 36 do 42 kr., danes ponujajo le 1 gold. 24 kr. za njo; za prosó in ječmen še po 1 gold. 30 kr. ni kupca; oves se derži po 1 gold. 12 do 18 kr. Ogeršica je po 7 gold. vagán, pa je nimamo veliko. — V Siski se je — po pismih od 17. t. m. — za Terst prodalo okoli 15.000 vagánov pšenice po 4 gold. 40 kr. in tudi po 5 gold., — 500 vagánov tripolice po 3 gold. 30 kr. in 1200 vagánov ovsa po 1 gold. 22 kr. za Zagreb; rež so ponujali po 2 gold. 45 kr., napolico (sorsico) pa po 3 gold. 20 kr. Sava in Kolpa stevalike in spet pripravne ladjam. Vožnina odtod v Karlovec je po 7 kr., do Zidanega mosta pa na kolih po 39 kr. za vagán.

Iz Dunaja. Naj enkrat povemo svojim bravcem, posebno tistim, ki radovedno poprašujejo po ceni tega in unega blaga, dunajsko ceno od 22. t. m. Goveda so mesarji kupovali po 19 do 24½ gold. cent; cent krompirja je veljal 1 gold. 8 kr., graha 6 gold. 40 kr. leče 7 gold. 12 kr., boba 5 gold. 52 kr., funt sirovega masla (putra) 48 kr., masla 32 kr., sala 22 kr., 15 jajc je veljalo 24 kr., sežen (klafta) derv terdih je po 22 gold. 30 kr., meh-

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 31. decembra 1856.

Gospodarske skušnje.

Kako se dajo tudi stareje drevesa varno presajati?

Eno leto, preden misliš staro drevó kam drugam presaditi, okopaj 2 čevlja od debla krog in krog drevó toliko, da mu zamoreš najmočnejše korenine odžagati. To moraš zatega voljo storiti, da more drevo poleti mlade serkavne koreninice poganjati in da je presajanje drevesa potem lažje. Jamo, kamor misliš drevo presaditi, naredi 4 čevlje dolgo, 4 pa široko in za dober čevlj globokejo kakor boš drevo v zemljo vsadil. Potem napolni celo jamo z vodo in z lopato nameči rahle persti, ki jo s kolom večkrat pomešaj, toliko v jamo, da je s perstjo tako deleč napolnjena, kamor misliš drevo posaditi. Si ga postavil na svoje mesto, zalivaj ga še z vodo, pa meči še persti in jo mešaj s kolom tako dolgo, da je jama čez in čez dobro zadelana. Če tako ravnaš, se bo debeleja in težja perst vsedla na dno, drobnejša pa bo plavala v vodi in se malo po malem vlegla okoli koreninic in njenih nitk in jim bo služila v živež.

Po ti poti se dajo tudi zelene drevesa brez nevarnosti presajati, da ne vsahnejo.

Ako presajaš drevesa ravno pred zimo, je treba, da na mokro zemljo nekoliko gnoja namečeš.

Tako že 4 leta presajam stare drevesa, in reči smém, da nisem bil nikoli nesrečen, čeravno sem presadil že tudi drevesa, ki so bile 10, pa še več let stare. Oberš ali krona se mora drevesom obrezati. Didak Beneš v „Fr. Bl.“

Premogov pepél zboljša močirne senožeti.

Na mnogih močirnih senožetih, kjer zatega voljo le kislo senó raste, se na takih krajih, kjer vedno voda zastaja, prikaže neka rumenkasta železnata vlaga. Kjer se kaj takega nahaja, je treba dosti globoke in široke grabne vrezati, čeravno se voda nikamor ne more iztekati. Kadar si to storil, potresi po celi senožeti premogovega pepéla ali pepéla iz kamnenega oglja (Steinkohle) in tako ravnaj vsako leto. Premogovega pepéla se dobi sedaj skor povsod dovelj. Ta pepél ne povzije le kar more kislina in vlage, temuč tudi mah pokončá in naredí, da se po njem detelja iz zemlje prikaže. Najbolje je tako storiti pozimi ali berž ko berž spomladi; če pozneje nastane suša in si pervikrat že pokosil, je dobro z brano povleči zemljo. Kdor tako ravná, si očitno zboljša mokre senožeti in ob nobeno košnjo ne pride. Premogov pepél pa najbolj in skor le mokrim senožetim dobro tekne.

Kruh z rudečo péso.

Začeli so tu in tam kruh peči iz 40 delov rudeče pese, 40 delov moke, 20 delov pa krovajic ali kvasú. Pesa se mora pred enmalo v kropu namakati, da se ji vzame grenkoba in preobilna sladkornost. Sicer se peče ta kruh po navadi, le da ga pusté dalje v peči. Pravijo, da je veliko bolji kup in prav zdrav.

Gospodarske novice.

(Tičji Božič.) V severnih krajih Švedskega imajo lepo navado, da vsak kmet si nekoliko snopov svojega žita neomlačenega do Božiča prihrani. O Božiču postavijo kmetje

te snope okoli svoje hiše, in nobeden ne opustí te lepe šege, ki so jo ohranili po svojih starih očetih, in ki je vredna, da bi bila izgled vsem kmetovavcem. Ubogi tički, katerim pozimi huda prede, prileté od vseh krajev in se veselé milošnje, ki jo jim darujejo usmiljeni ljudjé. Ako vprašaš kmete: zakaj cele snope razpostavljajo tičem? ti enoglasno odgovarjajo vsi: „Vse se veselí ta čas, ko praznujemo spomin rojstva Kristusovega; naj se tedaj tudi tiči veselé, ki prepevajo slavo Božjo spomladi, poleti in v jeseni“.

(Koliko starost more jablana doseči?) Skušnje učé, da jablana v pripravnem svetu in kraji more čez 100 let stara postati; Anglež Vilen Lawson, slaven sadjorejec, celó terdi, da jablana, ako ni bila cepljena pa tudi ne presajena, more 1000 let sterpeti.

(Avstrijskega, štajarskega in ogerskega vina) se je prodalo letos veliko na Nemško in v Rajno, kjer deloma nadomestuje talijanske vina.

(Jabelčnega mošta in hrušovca napravijo na Francozkem) v dobrih letinah toliko, da skupijo okoli 18 do 20 milijonov goldinarjev. Pa ga delajo tudi v 30 okrajih (Departements).

(Veliko veliko koruze vozijo poslednje leta iz Ogerskega) v severno Nemčijo za žganjarije, in močno jo hvalijo, ker iz koruze se napravi veliko špirta, ki je tudi prav dober; ostanki pa so tečna piča govedom.

(Govnjač ali movrin — Rosskäfer — je vremensk prerok); v gerdem vremenu ga ni viditi; če pa jih zvečer veliko okoli leta, je gotovo, da bo dolgo lepo.

(V papeževih deželah so letos veliko svile (žide) pridelali). Svilni červi niso tam nič bolehalo kakor na Francozkem in v Lombardii. Lani so prodali 1 milijon in 916.024 rimskih funtov kokonov za 1 milijon 127.260 gold. našega dnarja; letos pa 2 mil. 566.297 funtov za 1 mil. 554.406 gold. 100 rimskih funtov se je lani po srednji ceni plačalo po 28 škudov (58 fl. 50 kr.), letos pa po 35 škudov (72 fl. 55 kr.) Po ti meri se je tudi podražila sirova svila, ktere večidel so poprodali na Francozko, manj na Lombarško, v Švajco in na Anglezko.

(Takih orehov ni nikjer kakor jih imajo Rusi v Krimu). Najslavniši velikán stojí po popisu A. žl. Grimm-a v dolini Bajdarski poleg Balaklave. Cenijo starost tega oreha na več 1000 let, in morebili so že gerški naselniki s sadjem njegovim kupčevali v Rim. Vsako leto nosi 70 do 100.000 orehov; lastnina je peterih družin, ki mirno med seboj delé bogati pridelk. Blizo tatarske vasi Partenit so nek tudi taki velikani, katerih sad redí eno ali dvoje tatarskih rodovin. Pravijo, da 20 čevljev meri obsežek takega drevesa in da pridelk znaša vsako leto 150 tolarjev.

Učiteljska bukvarnica.

(Konec.)

Dalje je bilo pri tej skupšini še drugo bolj natanko ustanovljeno o zadevi te bukvarnice, in sicer:

Knige, časopisi, muzikalije in vse potrebne reči za to bukvarnico se napravljajo iz blagovoljnih darov in z dnarnimi doneski in s pripušenjem lastnih knjig bravnih udov.

K tej bukvarnici zamore vsak pristopiti, kateri obljubi na mesec 20 kr. za napravo novih knjig plačevati in sicer tako dolgo, da se bo zavoljo naraščenega števila pristopnih udov ta donesek zmanjšati mogel.

Vsak pristopnik si more, kakor mu je ljubo, katerokoli knjigo posoditi in tudi časopise v odmerjenem redu brati.

Za knjige je odločeno bravnega časa en mesec, za mesečne spise en teden, in za tednike tri dni. Potem (ako se kdo za podaljšanje časa ne oglasi) se morajo prebrane knjige oskerbniku te bukvarnice nazaj odrajtati, časopisi pa se morajo po redu, kterege oskerbnik naznani, naprej drugim udom pošiljati.

Zavoljo pošiljanja daljnim udom na deželo se je treba z oskerbnikom zgovoriti, kateri vsakemu novopristopniku za to pripraven kraj odloči.

Je treba skerbeti, da se knjige in časopisi nepoškodovani in o pravem času odrajtajo.

V vseh bukvarnih zadevah mora biti zapisnik, kterege oskerbnik preskerbuje in hrani.

Vsak braven ud more te zapisnike in tudi računске zapomine pregledati.

Oskerbnik te bukvarnice naj je kak ud, kateri v Ljubljani stanuje, in naj se izvoli za eno leto. On mora dнарne doneske prejemati, bukvarniško lastnino varovati, račun zapisovati, in, če je treba, udom pokazati.

Vsak nov pristopnik dobí bukvarnični zapisnik, da si ga prepíše, in druge pozneje pridobljene nove knjige se naj od časa do časa naznanjajo.

Vsako leto mesca septembra so povabljeni vsi udje v zbor, da se pogovoré v različnih bukvarničnih in bravnih rečéh.

Vsi zapomini in vošila, ktere hoče kak bravní ud pri skupšini govoriti, se morajo zavoljo dnevnega reda popred oskerbniku pismeno naznaniti, in on jih mora gospodu šolskemu vikšemu nadzorniku predložiti.

Ako bi se ta bukvarnica kterikrat razdreti utegnila, pride nje lastnina v roke ljubljanske ljudskošolske pripravniške učivnice, in naj se vselej pod brambo in varstvom vsakterega šolskega vikšega nadzornika previdno rabi.

Za letošnjega oskerbnika te bukvarnice je bil gosp. učnik Jožef Fajfar odločen.

Ljubi prijatli in tovarši in vsi, ki se na težavnem šolskem polji trudite, preudarite to našo napravo, in ako vam je priložno, podajte nam roké in odkritoserčno sercé; z zjedinenimi močmi se veliko stori! A. Praprotnik.

Zgodovinski pomenki.

Zbor ljubljanskega zgodovinskega društva mesca novembra in decembra.

V zboru 6. novembra l. l. je najprej družtviní tajnik gosp. dr. E. H. Kosta posnetek bral iz pisma nekega v slavenskem zgodovinoslovstvu veljavnega moža, kateri določno terdi, da imenom skitiških božanstev, kraljev itd. se nikakor ne dá slavenski pomen prilastiti in ne po ti poti ne po drugi se ne dá slavenstvo Skitov (Scythen) dokazati, čeravno so si tudi J. Grimm, Gfrörer in A. Knobl prizadevali to spričati. Gosp. prefekt Rebič, ki se je že enekrat za slavenstvo Skitov poganjal, je v poslednjem zboru t. m. imenoval mnogo imen božanstev in junakov iz nemške zgodovine, pri kterih ni v stanu nemške korenine najti, na priliko: Odin, Wodan, Freyja, Teut (odtod „Teutonen“ in „Teutsche“). Al zoper to terdenje se je v zboru vzdignilo mnogo glasov in posebno gospodje: dr. E. Kosta, profesorji Egger, Miteis in Metelko, gimn. vodja Nečásek, fajmošter Elze so podirali gosp. Rebičevo misel in se zedinili v tem, da omenjena mervica besed, če bi tudi res nemške ne bile, ne dokaže ničesa, ker nobena skitiška beseda se ne dá po slavenski razložiti; Odin je dobra nemška beseda; po Forbigerjevem „Handbuch der alten Geogr.“ III. str. 353 se imenuje na Švedskem še dandanašnji „Odinsjagd“ wilde Jagd, na severnem Nem-

škem se „Wode“ še danes zove wilde Jäger; na Angležkem pravijo sredi (dies Mercurii) „Wednesday“ (Wodanstag); — beseda „deutsch“ ne izvira iz „Teut“, ampak iz gotiskega „thiuda“ po starem visokem nemškem „diota“, kar toliko pomeni kot „ljudsko“, „narodno“; tista „tevt-ska“ izpeljava je stara pomota, ki je že davnej zaveržena in ob vso veljavo, čeravno je stala v nekdanjih šolskih bukvah *).

Dalje je govoril gosp. družtviní tajnik o novi knjigi od najstarejih stanovnikov v Noriku: „Ueber die ältesten Bewohner Norikums“ (Graz 1856), ki jo je dr. Ilwof iz Gradca družtvu poslal. Gospod tajnik je močno pohvalil to pervo pa izverstno delo mladega učenega moža, vendar je rekel, da o tem, da „Kelti so bili najstareji gotovi stanovavci podonavskih in planinskih dežel“, nikakor ne more biti Ilwofovih misel, ampak njegovo mnenje je, da saj to, če ne več, je po najnovejših preiskavah starih spominkov in jezikoslovnih sedaj do dobrega spričano, da Kelti in Slaveni so ob enem stanovovali v Noriku“. Konečno je gosp. tajnik bral ojster pretres nekega napada na spise krajskega zgodovinskega družtva v Lipniškem „Literaturblatt“, kateri pretres je natisnjen v zvezku mesca nov. v družtvinem časniku „Mittheil.“

V dveh zborih je bral gosp. skriptor Kosmač popis ljubljanske knižnice, iz kterege se je zvedilo, da dandanašnji zapopada čez 22.943 dél v več kot 35.000 zvezkih. Začela se je ta knižnica leta 1788 z nabero mnogoverstnih bukev, ki so ji došle iz odpravljenih krajskih samostanov; prvi knižničar je bil prof. Wilde. 15. febr. 1793 se je čitavnica pervikrat odperla. Od leta 1809 dobiva vsako leto 500 fl. iz ces. dnarnice za nakupovanje novih knjig. Leta 1823 ji je vlada kupila za 7000 fl. Cojzovo zapuščino s 4400 zvezki. Leta 1836 ji je podaril Hladnik 645 zvezkov in obširni svoj rastlinjek krajskega rastlinstva. V letu 1845 ji je kupila vlada za 1400 fl. zapuščino Kopitarjevo z 2185 zvezki; grof Welsperg ji je leta 1849 podaril 320 zvezkov večidel pravoslovnih. Tudi nektere zanimive rokopise hranuje bukvarnica.

Dr. H. Kosta je govoril o novi J. Löwenthalovi knjigi, ki pod naslovom „Geschichte von Triest“ popisuje zgodovino imenitnega teržaškega mesta, zraven pa donaša marsiktero zanimivo drobtinico od Benetk, Gradiške, Ogleja, Gorice, Istre, Krajne, Štajarja itd.

Gosp. prof. Metelko je razlagal tisti člen zlatega pisma, v kterem se sinovom volivnih knezov (Churfürsten) zapoveduje, da se morajo slavenski jezik učiti. V tem je omenil gosp. profesor več drugih zgodovinskih izgledov, kateri jasno pričujejo, kako obrajtan je bil že nekđaj jezik slavenski. Izmed drugih povzamemo le-to, kar stoji v knjigi Aenea Silvija (Descript. Asiae et Europe cap. 20), da je namreč dolžnost vojvoda koroškega kot lovnika (Jägermeister) nemške deržave vsigdar bila, pravde v slovenskem jeziku razsojevati.

Gosp. vodja Nečásek je popisal razmere ljubljanske gimnazije od leta 1810—13. Vidilo se je iz tega, da je Ljubljana takrat več šol imela kot sedaj. Na nekem šolskem oklicu od leta 1811 se odzunaj bere v nemškem jeziku: „4. dec. 1811 dopoldne je bil ta oklic razglašen v sobi modroslovja, z dravništva (Medicin), dogmatike in govorništa, popoldne v šoli pravoslovja in bogoslovja.“

Gosp. prefekt Rebič je razlagal „osnovo in osodo Amazonskega kraljestva kot izvira slavenskega kraljestva“, v kterem, deržé se večidel gerških jezikoslovcev, je omenil, da v najstarejih zemljovidih male Azije se nahaja več imen s slavenskimi imeni, na priliko: Carusa, Sora, Zagora, v Paflagonii Herpa, v Kapadocii Zela, Danas itd. Besedo „Slavjan“ izpeljuje gosp. Rebič po gerški αἰῶς (Lob,

*) Tudi gosp. prof. Terstenjak nam je poslal spisec pod naslovom: „Skiti nikdar niso bili Slovani“, v kterem je korenito dokazal pomoto nasprotne misli. Prihodnji tečaj „Novic“ bo prinesel ta sostavek. Vred.